

**ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА
ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА.
ГОСПОДАРСЬКІ
ПРАВОВІДНОСИНИ.
ГОСПОДАРСЬКЕ
ЗАКОНОДАВСТВО**

**Панченко Ольга Вікторівна
ДВНЗ “Університет банківської справи”**

Поняття господарського права

Господарське право є системою норм, що регулюють господарські відносини, тобто відносини, що виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності між суб'єктами господарювання, а також між цими суб'єктами та іншими учасниками відносин у сфері господарювання.

Господарські відносини у сфері економіки України і становлять предмет господарського права.

У складі предмета господарського права можна виділити три групи відносин: господарсько-виробничі, організаційно-господарські та внутрішньогосподарські (ст. 3 ГК України).

Господарське право як наука

Наука господарського права являє собою належним чином систематизовану сукупність знань про господарсько-правове регулювання суспільних відносин: закономірність функціонування та розвитку господарського законодавства; способи досягнення його ефективності; засоби отримання нових знань, необхідних для удосконалення господарського права.

Господарське право (як галузь права) - це система правових норм, що регулюють відносини з приводу безпосереднього здійснення господарської діяльності та/або керівництва нею із застосуванням різних методів правового регулювання.

Принципи господарювання

- Відповідно до ст. 6 Господарського кодексу:
  - забезпечення економічної багатоманітності та рівний захист державою усіх суб'єктів господарювання;
  - свобода підприємницької діяльності у межах, визначених законом;
  - вільний рух капіталів, товарів та послуг на території України;
  - обмеження державного регулювання економічних процесів у зв'язку з необхідністю забезпечення соціальної спрямованості економіки, добросовісної конкуренції у підприємстві, екологічного захисту населення, захисту прав споживачів та безпеки суспільства і держави;
  - захист національного товаровиробника;
  - заборона незаконного втручання органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб у господарські відносини.

Принципи господарського права

Принцип цілеспрямованості впливу на досягнення обопільних інтересів у результаті господарської діяльності суб'єктів господарських правовідносин

Принцип заохочення добросовісної конкуренції і захисту від монополізму і недобросовісної конкуренції

Принцип недоторканності власності

Принцип рівності суб'єктів господарських правовідносин

Принцип економічної свободи і заохочення підприємницької поведінки господарських організацій

Принцип законності

Принцип свободи договору

Методи господарського права

Методи господарського права – це сукупність, передбачених законодавством способів регулюючого впливу норм господарського права на господарську діяльність господарюючих суб'єктів з метою задоволення суспільних потреб. Ознаки:

- стосуються тільки господарсько–правових норм;
- забезпечують єдність правового регулювання господарських відносин;
- гарантується у передбачених випадках засобами державного примусу;
- є критерієм визначення господарського права як галузі права.

Методи господарського права

Метод приписів - передбачає право прийняття юридично значущих рішень органом господарського керівництва (власником майна) щодо підпорядкованого йому суб'єкта господарювання (створення, реорганізація, ліквідація, видача ліцензії, розміщення державного замовлення); відбувається у формі імперативних норм та передбачає насамперед врахування публічних інтересів власника майна (держави або територіальної громади).

Метод автономних рішень дозволяє суб'єкту господарювання приймати самостійно, але в межах своїх повноважень юридично значущі рішення. Обов'язок усіх інших суб'єктів - не перешкоджати прийняттю та виконанню цих рішень (наприклад, розподіл прибутку на загальних зборах акціонерів).

Метод координації забезпечує прийняття юридично значущих рішень за згодою сторін (укладення господарського договору).

Метод рекомендацій передбачає видання компетентними органами адресованих суб'єкту господарювання пропозицій (рекомендацій) щодо певної поведінки у сфері господарювання. Це примірні господарські договори, примірні установчі та внутрішні правові документи тощо.

Система господарського права

Загальна частина включає загальні положення про господарське право (поняття господарського права, господарські правовідносини, господарське законодавство, суб'єкти господарських правовідносин, майнову основу господарювання тощо).

Особлива частина розкриває зміст та особливості правового регулювання окремих видів господарських відносин (правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності, спеціальні режими господарювання, правове регулювання цін та ціноутворення, правове регулювання господарсько-торговельної діяльності, правове регулювання біржової торгівлі, правове регулювання комерційного посередництва, правове регулювання діяльності транспорту, правове регулювання капітального будівництва, правове регулювання інвестиційної та інноваційної діяльності, правове регулювання банківської діяльності, правове регулювання страхової діяльності, правове регулювання аудиторської діяльності, правове регулювання комерційної концесії тощо).

Функції господарського права

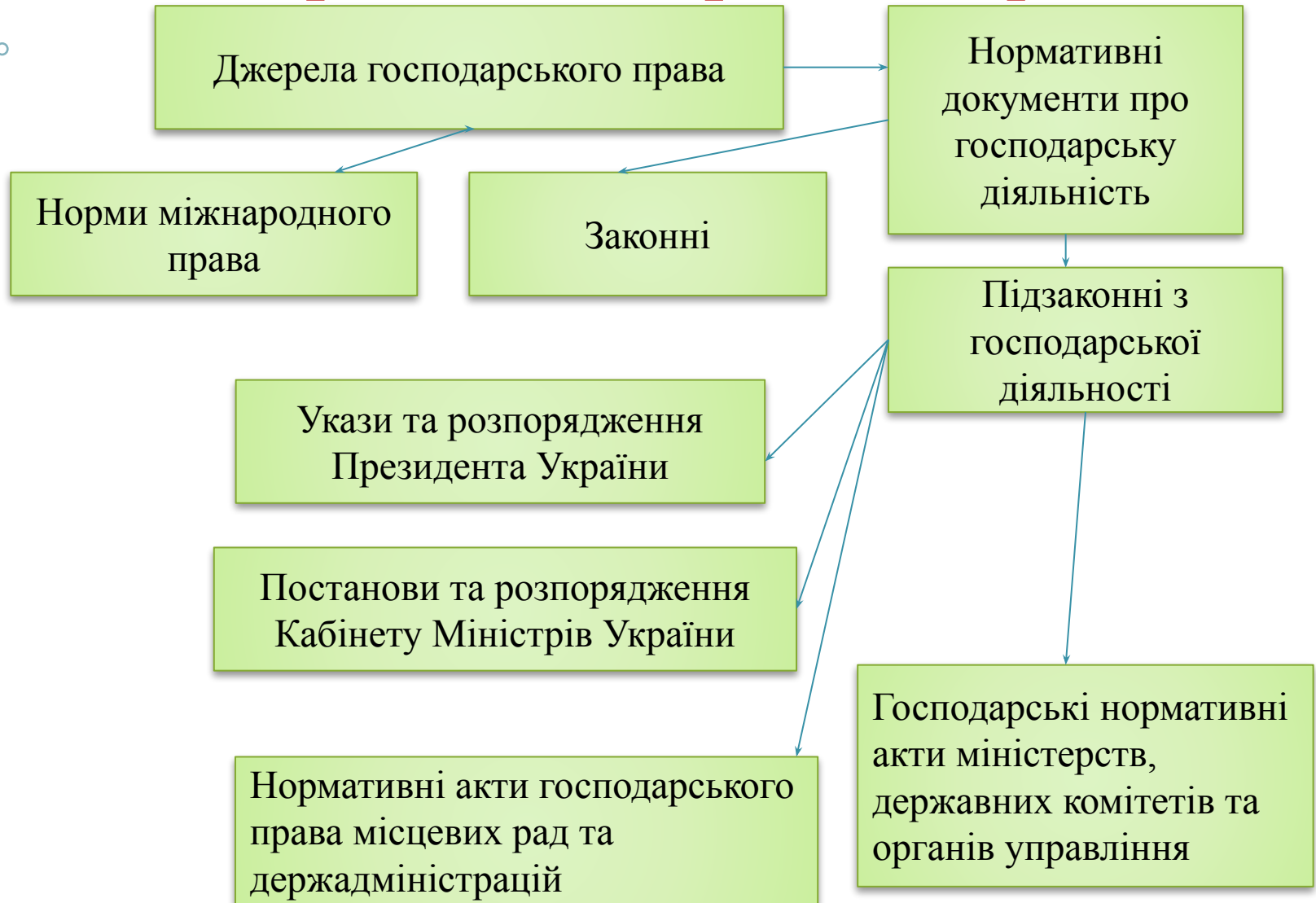
Регулятивна функція полягає у врегулюванні нормами господарського права господарсько-правових відносин. Ця функція здійснюється за допомогою зобов'язальних норм та визначає, якою повинна бути майбутня поведінка учасників господарських відносин.

Охоронна функція забезпечує захист порушених прав суб'єктів господарської діяльності.

Попереджувально-виховна (оціночна) функція тісно пов'язана з охоронною і забезпечується нормами відповідальності за порушення господарського законодавства.

Стимулююча функція полягає у формуванні необхідної для держави і суспільства поведінки суб'єктів господарської діяльності шляхом створення матеріальних та нематеріальних стимулів.

Джерела господарського права

Господарське законодавство

Господарське законодавство - це система нормативних актів, які регулюють правовідносини у народному господарстві.

Ознаки господарського законодавства

комплексний зміст основних нормативних актів

включає в себе одногалузеві акти господарського законодавства

множинність актів, зумовлена тим, що це законодавство регулює різні види господарської діяльності

поєднання з комерційним правом інших країн та міжнародними договорами з господарських питань

Господарські правовідносини

Господарські відносини виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності між суб'єктами господарювання, а також між цими суб'єктами та іншими учасниками відносин у сфері господарювання (ст. 1 ГК України)

Види господарських відносин (ч.4 ст. 3 ГК України)

Господарсько-виробничими є майнові та інші відносини, що виникають між суб'єктами господарювання при безпосередньому здійсненні господарської діяльності

Організаційно-господарські відносини складаються між суб'єктами господарювання та суб'єктами організаційно-господарських повноважень у процесі управління господарською діяльністю.

Внутрішньогосподарськими є відносини, що складаються між структурними підрозділами суб'єкта господарювання, та відносини суб'єкта господарювання з його структурними підрозділами

Ознаки господарських правовідносин

Обмежене коло суб'єктів (ст. 2 ГК України)

Існування організаційно-господарських зобов'язань як окремого виду господарських зобов'язань, а також поєднання в господарських відносинах організаційних і майнових елементів

Матеріальний зміст, тобто суспільне виробництво і реалізація (оборот) суб'єктами господарювання продукції (виконання робіт, надання послуг)

Ознаки господарських правовідносин

об'єкти господарських правовідносин

зміст господарських правовідносин

особлива мета – досягнення економічних і соціальних результатів та отримання прибутку

регулюються особливими нормами – поєднання законодавчого та локального регулювання

юридичний факт як підстава виникнення господарських правовідносин

Класифікація господарських правовідносин за ознаками

За характером правовідносин	За взаємним становищем сторін
відносини з безпосереднього здійснення господарської діяльності (виробництва та реалізації продукції, виконання робіт, надання послуг);	горизонтальні, учасники яких рівноправні;
відносини з організації господарської діяльності (державна реєстрація, ліцензування, патентування, квотування та інші форми державного регулювання господарської діяльності)	вертикальні, в яких одним з учасників виступає орган управління, в тому числі власник майна чи уповноважений ним орган.

Класифікація господарських правовідносин за ознаками

За сферою дії	За галузями господарювання і сферами управління
внутрішньогосподарські, що виникають всередині господарської організації між її структурними підрозділами, а також між господарською організацією та її структурними підрозділами	☐ у галузі промисловості; ☐ у галузі сільського господарства; ☐ у галузі транспорту; ☐ у галузі капітального будівництва; ☐ у сфері приватизації; ☐ у сфері антимонопольного (конкурентного) регулювання; ☐ у сфері зовнішньоекономічної діяльності тощо
міжгосподарські (зовнішньогосподарські), що виникають між юридично самостійними суб'єктами господарювання	

Поняття господарської діяльності

Господарська діяльність - це діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність. (ч.1 ст. 3 ГК України)

Види господарської діяльності (ст. 3, 42, 52 ГК України)

комерційна господарська діяльність (підприємництво) (ст. 42 ГК) — господарська діяльність, що здійснюється для досягнення економічних і соціальних результатів та з метою одержання прибутку

некомерційна господарська діяльність (ст. 52 ГК) — господарська діяльність, що здійснюється без мети одержання прибутку

господарське забезпеченням діяльності не господарюючих суб'єктів — діяльність не господарюючих суб'єктів, спрямована на створення і підтримання необхідних матеріально-технічних умов їх функціонування, що здійснюється за участі або без участі суб'єктів господарювання

Ознаки господарської діяльності

- ❑ спеціальний суб'єкт, який повинен зазвичай мати статус суб'єкта господарювання (ч.1 ст. 55 ГК України);
- ❑ особлива сфера здійснення господарської діяльності – сфера суспільного виробництва (виробництво продукції, виконання робіт і надання послуг здійснюються не для задоволення власних потреб виробника, а для задоволення потреб інших осіб);
- ❑ метою такої діяльності є виготовлення та реалізація продукції, виконання робіт чи надання послуг;
- ❑ виготовлення та реалізація продукції, виконання робіт чи надання послуг повинні мати вартісний характер (результати господарської діяльності реалізуються за плату і функціонують як товар);
- ❑ виготовлення та реалізація продукції, виконання робіт чи надання послуг повинні мати цінову визначеність

Принципи підприємницької діяльності (ст. 44 ГК України)

вільне розпорядження прибутком, що залишається у підприємця після сплати податків, зборів та інших платежів, передбачених законом

вільний вибір підприємцем видів підприємницької діяльності

самостійне формування підприємцем програми діяльності, вибору постачальників і споживачів продукції, що виробляється, залучення матеріально-технічних, фінансових та інших видів ресурсів, використання яких не обмежено законом, встановлення цін на продукцію та послуги відповідно до закону

вільний найм підприємцем працівників

комерційний розрахунок та власний комерційний ризику

самостійне здійснення підприємцем зовнішньоекономічної діяльності, використання підприємцем належної йому частки валютної виручки на свій розсуд

Некомерційна діяльність

Некомерційне господарювання - це самостійна систематична господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання, спрямована на досягнення економічних, соціальних та інших результатів без мети одержання прибутку (ст. 52 ГК України)